

Täysistunto

Perjantai 8.3.2019 klo 13.02—16.33

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 212/2018 vp

Kansalaisaloite KAA 3/2015 vp

Lakialoite LA 14, 21, 45/2015 vp, 19, 96/2017 vp, 10, 18/2018 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 24/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 24/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

15.51 **Ben Zyskowicz kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä on kyse lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistusten kiristämisestä, ja tämä uudistus on erittäin tervetullut. Näistä rikoksista, jotka iljettävimmillään ovat aivan kauhistuttavia, on tullava nykyistä tuntuvammat rangaistukset.

Olen erittäin tyytyväinen siitä, että tässä aikataulupaineessa eduskunnan lakivaliokunta on saanut tämän asian tänne saliin päätettäväksi. Ja olen erittäin tyytyväinen siitä, että ministeri Antti Häkkänen on aikanaan tuonut tämän esityksen lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistusten kiristämiseksi. Ministeri Häkkäsen oikeuspoliittinen tai, sanotaan, kriminaalipoliittinen linja, jossa asetetaan uhrin kokemus ja oikeusturva entistä enemmän keskiöön sen rikollisen oikeusturvan suojelemisen rinnalle ja jossa pyritään rangaistuksia tällaisista iljettävistä väkivaltarikoksista ja seksuaalirikoksista kiristämään, on ehdottomasti perusteltu ja hyvä.

En malta olla kiinnittämättä huomiota siihen, että julkisessa keskustelussa ja myös täällä lähinnä vihreiden ja vasemmistoliiton toimesta usein korostetaan sitä, että kovemmat rangaistukset eivät auta mitään ja vankila ei paranna ketään. Mutta annas olla, kun tulee kyse lapsiin ja naisiin kohdistuvista seksuaalirikoksista, niin silloin nämä punavihreät oikeustieteilijät ja täällä heidän hengenheimolaisensa kääntävät kelkkansa ja näissä lapsiin ja naisiin kohdistuvissa rikoksissa sitten kuitenkin rangaistusten koventaminen auttaa.

Sama koskee vähän uhrin asemaa. Kun on puhuttu paljon uhrin aseman parantamisesta, niin siitä ei olla oltu hirveän kiinnostuneita ja on korostettu rikoksesta epäillyn rikoksenteikijän oikeusturvaa. Mutta nyt kun tehtiin selvitys siitä, miten valitettavan onneton on raiskausten uhrien asema, niin nyt ymmärretään, että nimenomaan uhrien oikeusasemassa on paljon parannettavaa. Ne eivät ole pelkästään raiskausten uhrit, jotka kärsivät siitä, että uhrin asemaa ei riittävästi oteta huomioon, vaan myös aivan tavallisten puukotusten tai mui-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2018 vp

den pahoinpitelyiden tai omaisuusrikosten uhrin ovat aivan samalla tavalla asemassa, [Puhemies koputtaa] jossa joutuvat yksin itseään edustamaan, ja siellä veronmaksajien juristit kyllä pitävät huolta rikollisen puolustamisesta.

15.54 Ville Tavio ps: Rouva puhemies! Lakivaliokunnassa oli tahtoa korottaa seksuaalirikosten rangaistuksia hallituksen esitystä enemmänkin. Eduskunnan lakivaliokunta esittääkin, että eduskunta päättää edellyttää tulevaa hallitusta kiristämään lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistuksia. Vaatimus sisältyy lausumaehdotukseen lakivaliokunnan mietinnössä.

Tässä esityksessä on hyvää. Esityksessä toteutuu törkeä lapsenraiskauksen tekemuoto siten, että se osaltaan koventaa rangaistuksia, vaikka sen käyttömäärä jää vasta tulevaisuudessa nähtäväksi. Rikoksesta tuomitaan kuitenkin jatkossa se, joka syyllistyy samalla teolla törkeään raiskaukseen ja törkeään lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön.

Perussuomalaiset ovat tyytyväisiä siihen, että tämä törkeä lapsenraiskauksen tekemuoto lisätään lakiin ja sen vähimmäisrangaistukseksi tulee neljä vuotta. Tämä on askel oikeaan suuntaan. Se on kuitenkin perussuomalaisille pettymys, että törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön vähimmäisrangaistus ei nyt nousekaan. Syynä on muiden puolueiden heittäminen asiaan vasta vaalien alla. Seuraavan hallituksen tulee toteuttaa rangaistusten koventukset heti vaalikauden alussa.

Perussuomalaisethan jättivät asiasta lakialoitteen jo vuonna 2015, ja aloite saikin tuolloin eduskunnan enemmistön tuen. Pääministeri Sipilän hallitus ei kuitenkaan koskaan antanut asiasta hallituksen esitystä. Lakivaliokunta ei nyt sitten voinut nostaa eduskuntaryhmien sopimalla tavalla törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön vähimmäisrangaistusta kahteen vuoteen. Syynä oli, että perustuslakiasiantuntijat näkivät noston mahdollisesti perustuslain vastaisena. Perustuslakivaliokunta ei enää ehtinyt käsitellä asiaa, koska näiden sote- ja maakuntalainsäädäntöjen käsittely vei valiokunnan ajan, vaikka tiedämme kaikki, mitä näille sote- ja maakuntalaeille nyt sitten kävi — se oli hukkaan heitettyä aikaa — mutta näin ollen ei kuitenkaan lakimuutosta voitu toteuttaa, koska sen perustuslainmukaisuudesta ei ollut varmuutta. Törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön rangaistuksen nosto jäi vielä toteuttamatta. Perussuomalaiset näkevät pääasiallisena syynä näihin aikatauluongelmiin sen, että Sipilän hallitus ei tehnyt asiasta esitystä aiemmin ja muutkin puolueet heittäivät tilanteeseen vasta vaalien alla sekä Oulun tapahtumien jälkeen.

Puhemies Paula Risikko: Otetaan vastauspuheenvuoroja: edustaja Zyskowicz ja edustaja Kymäläinen.

15.57 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En malta olla sanomatta, että mitä minä juuri äsken sanoin perustuslain tulkinnasta. Suomi on — ja näin uskallan väittää, vaikkein ole asiaa tutkinut — varmaan maailman ainoa maa maailmassa, jossa lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistusten kiristäminen nähdään perustuslaillisena kysymyksenä. [Ville Tavio: Niinpä!] Tätä juuri tarkoitin. Meillä yhä useampia asioita pidetään perustuslaillisina kysymyksinä ja niissä nähdään perustuslaillisia ongelmia. Tämä, että lakivaliokunnassa ovat käyneet perustuslakiasiantuntijat — näin nyt ymmärsin — sanomassa, että tähän lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistusten kiristämiseen liittyy perustuslaillisia ongelmia, on aivan käsittämätöntä. Lakien oikeudenmu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2018 vp

kaisuuden ja oikeasuhtaisuuden harkinta kuuluu täällä lakivaliokunnalle, ei perustuslakivaliokunnalle.

15.58 Suna Kymäläinen sd (vastauspuheenvuoro): Mistähän tässä alkaisi? Mielestäni on kohtuutonta, että edustaja Tavio syyttää tässä kaikkia muita puolueita, että tämä alarajojen nostaminen, näiden lapseen kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistusten koventaminen, olisi kaikkien muiden puolueiden vika, ja sen sijaan perussuomalaisilla tämä olisi tullut hoidetuksi. Muistutan, että perussuomalaisilla oli oikeusministeri tämän hallituskauden alusta kaksi seuraavaa vuotta ja tämä kansalaisaloite alarajojen nostosta, joka myös on tässä käsittelyssä, tuli jo vuonna 2015 tähän eduskuntaan. Valitettavasti perussuomalainen ministeri ei sitä silloin lähtenyt käsittelemään.

15.59 Antero Laukkanen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Sen veran tarkennukseksi, että perustuslakiasiantuntijat eivät nähneet ongelmaa siinä, että tätä rangaistusasteikkoa nostettaisiin, vaan siinä, että sitä nostettaisiin niin paljon suhteessa muihin rangaistuksiin. Ja niin kuin edustaja Zyskowicz hyvin tietää, tässä tulee tämä oikeasuhtaisuusperiaate mukaan, eli he näkivät, että muutos on niin merkittävä muuhun lainsäädäntöön nähden, että sitä pitää arvioida perustuslaillisesta näkökulmasta.

16.00 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Sanon edelleen: Suomi on varmaan maailman ainoa maa, jossa pohdittaessa sitä, kuinka paljon voidaan kiristää lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistuksia suhteessa muihin rikoksiin kohdistuviin rangaistuksiin, tästä kysymyksestä tehdään perustuslaillinen kysymys. En tiedä mitään toista maata enkä usko, että sellaista on. Kysymys siitä, mikä on oikeudenmukainen rangaistus, mikä on oikeasuhtainen rangaistus, on juuri sitä harkintaa, jota varten täällä on olemassa eduskunnan lakivaliokunta. Ja viime kädessä siitä, mikä on oikeasuhtainen rangaistus ja mikä on oikeudenmukainen rangaistus, päättää eduskunta, jolle kansanvaltaisuusperiaatteen mukaisesti kuuluu lainsäätäminen. Nyt en puhu mistään teoreettisesta ääritapauksesta, että joku ehdottaisi kuolemantuomiota tai muuta — unohdetaan tämmöinen ääriajattelu — vaan normaalista lainsäädännöstä: lakivaliokunta päättää, sali päättää.

Puhemies Paula Risikko: Vastauspuheenvuoro edustaja Laukkaselle. Oliko myöskin edustaja Karimäellä vastauspuheenvuoropyyntö? — Otetaan ensin Laukkanen ja sitten Karimäki.

16.01 Antero Laukkanen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Siis edelleen toistan sen, että kyse oli vain oikeasuhtaisuudesta muuhun rangaistusasteikkoon ja muihin rikoksiin nähden — ei siitä, voidaanko nostaa näitä rangaistuksia. Koko lakivaliokunta oli täysin yksimielinen, että pitää nostaa, sen takia kirjasi nämä ponnet. Mutta useampi asiantuntija nosti esiin sen, että sen pitää olla sitten suhteessa muihin rangaistus-säännöksiin. Tämä oli se sisältö. Eivät nämä edes ottaneet kantaa siihen, pitäisikö lapsiin kohdistuvia rangaistusasteikkoja nostaa, vaan siihen, että muutos on niin merkittävä ja siihen pätee muihin rangaistuksiin nähden jonkinlainen suhteellisuusperiaate. Tästä oli kyse — että ei jää kuulijalle nyt väärä kuva tästä asiasta. En nyt puolusta tässä ketään. Minä vain

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2018 vp

totean tämän siitä keskustelusta. [Ben Zyskowicz ja Ilmari Nurminen pyytävät vastauspuheenvuoroa]

Puhemies Paula Risikko: Edustaja Karimäellä on vastauspuheenvuoro ensin.

16.02 Johanna Karimäki vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koko lakivaliokunnalla oli vahva tahto ja halu suojella lasta, ja olisimme halunneet tehdä kaikki muutokset ja kiristykset samalta istumalta, mutta kun käsittelyn viime hetkillä tuli tämä perustuslakiasiantuntijoiden näkemys, että asia pitäisi tarkistuttaa perustuslakivaliokunnalla, niin kuin edustaja Laukkanen totesi, niin olimme siinä mielessä pakotettuja lähettämään kansalaisaloitteen perustuslakivaliokuntaan. Lopulta päädyimme sen sieltä sitten vetämään pois, koska halusimme, että tämä eduskunta vielä käsittelee nämä kysymykset ja tekee ne muutokset, jotka nyt parantavat lapsen asemaa jossain määrin, ja evästämme tulevaa eduskuntaa tekemään vielä suuremmat parannukset, jotta herkkiä ja haavoittuvia lapsia voidaan suojella tältä iljettävältä väkivallalta.

16.03 Ilmari Nurminen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Itsekin haluan kommentoida tätä. Mielestäni on kuitenkin vähän kohtuutonta syyttää perustuslakivaliokuntaa ja perustuslakiasiantuntijoita tästä, sillä viittasitte aikaisemmin soteen, esimerkiksi asiakassuunnitelmaan ja muuhun, ja esitykset ovat olleet vaillinaisia ja on tullut selvät esitykset perustuslakiasiantuntijoilta, millä tavalla ne esitykset pitää korjata — esimerkiksi meillä StV:ssä useaan kertaan on todettu, että eiväthän vaikka valinnanvapaus ja maakuntahallinto ole perustuslain vastaisia vaan tapa, millä esitykset on tehty — ja niitä ei ole korjattu, vaikka moneen kertaan ne ongelmat on tuotu esille. Samalla tavalla tässä esityksessä Häkkänen on tuonut vain pienen osan eikä tuonut kokonaisuudistusta, eli esityksen pitäisi olla kokonaisuudessaan tehty ja hyvin laadittu, mutta nyt se, että tässä tuodaan osia ja muuta, asettaa näitä perustuslaillisia haasteita kokonaisuuden kannalta. Eli kun on parempaa valmistelua ja tämä otetaan huomioon, niin välttyään tältä poukkoilulta.

Puhemies Paula Risikko: Sitten oli Taviolla myöskin vastauspuheenvuoropyyntö, olkaapa hyvä, ja Zyskowiczillakin ja kaikilla oli — hienoa! [Naurua]

16.04 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tämä vähimmäisrangaistuksen nosto kahteen vuoteen: siinä tosiaan se ehdottoman vankeuden raja lähenee niin paljon, että nämä asiantuntijat katsovat, että se sen takia muuttaisi sitten tätä dynamiikkaa. Tämä oli se heidän perustelunsa sikseen, ei minun. Ja näen sen ongelmallisena, ja perussuomalaisetkin näkevät sen ongelmallisena, että perustuslakia tulkitaan jo lähestulkoon ideologisista lähtökohdista, ja joudutaan näihin ihmeellisiin tilanteisiin, joissa nämä perustuslakiasiantuntijat ikään kuin kaappaavat demokratian itselleen. [Suna Kymäläisen välihuuto] Kuitenkin me noudatamme tätä järjestelmää siis, ja tilanne on se, että emme voineet tätä esitystä saliin tuoda, koska silloin puhemies olisi toiminut niin, että sitä ei olisi otettu äänestykseen.

16.06 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En arvostele lainkaan eduskunnan lakivaliokuntaa. Sanon vain omana käsityksenäni, että kysymys siitä, mikä on oikeudenmukainen rangaistus jostakin teosta, kysymys siitä, onko se oikeasuhtei-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2018 vp

nen suhteessa joihinkin muihin rangaistuksiin, on juuri sellaista harkintaa, jota jokainen parlamentti tekee säätäessään rikoslakia, ja meidän järjestelmässämme tämän harkitseminen kuuluu eduskunnan lakivaliokunnalle ja viime kädessä päätös kuuluu tänne, eduskunnan suureen saliin. Se, että siitä on tehty perustuslakikysymys, että perustuslakivaliokunnan pitäisi harkita, onko oikea rangaistus suhteessa muihin rangaistuksiin vuosi vai kaksi vuotta vai kolme vuotta, on aivan järjetön ajatus. Mitä perusoikeuksia siinä loukataan? Onko sillä rikosentekijällä, sillä lapsen raiskaajalla, joku oikeus tiettyyn maksimiin, niin että jos jätetään kovempi rangaistus, niin loukataan hänen perusoikeuksiaan? Naurettava ajatus.

Puhemies Paula Risikko: Ja sitten oli vielä vastauspuheenvuoroja. Kuka haluaa käyttää? [Antero Laukkanen: Nyt riitti!] — Nytkö riitti? Sitten mennään puhujalistalle.

16.07 Suna Kymäläinen sd: Arvoisa rouva puhemies! Näihin edellisiin vastauspuheenvuoroihinkin vielä viitaten: Olemme varmasti täysin samaa mieltä tässä salissa, jokainen, että mikään ei ole iljettävämpää kuin kajota seksuaalisesti lapseen, etenkin hyvin pieniin lapsiin. Sillä on vaikutukset tuon lapsen loppuelämään, ja se voi olla hyvinkin vaurioittavaa. Siksi on erittäin tärkeää, että näitä lapseen kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistuksia kiristetään. Kiristetään niitä sitten yläpäästä tai alapäästä, se on selkeä signaali, että se ei ole millään tavalla hyväksyttävää ja siitä ei voi vähällä selvitä. Nyt valitettavan usein on päässyt käymään niin, että lopulta tuomiot ovat olleet ehdonalaisia, eivät edes vankeusrangaistuksia, lapsi on vaurioitunut ja toki siinä myös joutunut uhriksi. Mutta sitten uskalletaan yhä uudelleen ja uudelleen näitä riskejä näiden seksuaalisesti hyväksi käyttävien taholta ottaa sen vuoksi, että nuo rangaistukset ovat kovin pieniä.

Tämän koko lainsäädännön tarve syntyi julkisuudessa olleesta, vahvasti meidän jokaisen oikeustajua ravisuttaneesta tapauksesta, jossa kymmenenvuotias lapsi raiskattiin mutta tämä tulkittiin lain kirjainta noudattaen hyväksikäytöksi, koska lapsi ei ollut itse kieltänyt tätä seksuaalista kanssakäymistä. Sen vuoksi olemme tässä lakivaliokunnan työssä pitäneet hyvin tärkeänä sitä, että suostumuksen puute tulee kirjatuksi tuohon lakiin. Ja se olisi ollut erittäin tärkeää, mikä myös ponsiin kirjattiin, että aina seksuaalinen yhteys, seksin harrastaminen, lapsen kanssa on raiskaus, kun on kyse selkeästi pienestä, keskenkasvuisesta lapsesta.

Se, mikä on surullista, on se, että tämä esitys tosiaan oli vaillinainen, tähän ei sisältenyt alarajojen nostoa. Muistan, että silloin kun tämä esitys oli täällä eduskunnassa lähetekeskustelussa, itse henkilökohtaisesti kysyin tästä ministeri Häkkäselältä, miksi alarajoja ei nosteta. Tällä hetkellä tästä lapsen törkeästä seksuaalisesta hyväksikäytöstä alaraja on yhdestä vuodesta eteenpäin, mikä tarkoittaa käytännössä ehdollista vankeusrangaistusta. Jos tuo raja nostettaisiin kahteen vuoteen, mistä meillä lakivaliokunnassa oli yksimielisyys, niin silloin saataisiin käytännössä vankeustuomioita tämän osalta. Hallituksella oli kolme ja puoli vuotta aikaa valmistella tätä lakiesitystä, ja oli tosi surullista, että jouduimme sitä perustuslakivaliokunnalta kysymään. Tässä oli kaikkien puolueiden [Puhemies koputtaa] puheenjohtajien yhteinen tahtotila taustalla. — Puheenjohtaja, saanko juosta pönttöön jatkaamaan?

Puhemies Paula Risikko: No, puhukaa sieltä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2018 vp

Kiitoksia. — Todellakin tämän soten priorisoinnin vuoksi perustuslakivaliokunnalla ei ollut mahdollisuutta tätä hyvinkin pientä nostoa sitten käsitellä ja ottaa listoilleen. Mutta me otimme sen pois sieltä ja kirjasimme ponsiin, jotta saamme edes jonkinlaisia rangaistusten kiristyskiä. Ja kun tuolla ponsissa on kirjattu kiirehtimisestä, niin luotamme siihen, että tuo valmistelu lähtee käyntiin välittömästi ja että hyvin pian seuraavan hallituskauden aikana saamme nämä lapsiin kohdistuvat rikokset kuntoon.

Myöskin se on tärkeää, että koko seksuaalirikoslainsäädäntö, tuo rikoslain 20 §, uudistetaan. Tästä myös ministeri Häkkinen on puhunut, mutta harmittaa, että tuo ajankohta, jolloin tähän herätään, on tässä hallituskauden vaihtuessa ja vielääkään tuota työryhmää, joka tätä selvittäisi, ei käsittäkseni ole nimetty.

Mutta vielä sanon sen, että erittäin tärkeää on huolehtia siitä, että tukipalvelut uhrille ja uhrin omaisille ovat riittävät. Tällä hetkellä lapset jäävät valitettavaan tilanteeseen odottamaan pitkään tuomioita, he joutuvat kertomaan useille eri tahoille tästä tapahtuneesta, ja se trauma ikään kuin uusiutuu aina joka kerta uudelleen, kun tätä asiaa joudutaan muistelemaan.

16.11 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin on tärkeää, että esitys on tuotu tänne ja tässä kiristetään kuitenkin selvästi rangaistuksia kohdistuen lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Toisaalta täytyy miettiä tätä prosessia. Kuten edustaja Kymäläinenkin toi esille, jo vuonna 2015 on tuotu kansalaisaloite eduskuntaan, ja tätä on odotettu, me olemme odottaneet hallituksen esitystä tästä asiasta jo usean vuoden ajan.

No, nyt kun minä olen itse aika tuore lakivaliokunnan jäsen — olen puolet tästä vaalikaudesta ollut — niin odotin kuitenkin tältä hallituksen esitykseltä, että tämä laajasti nyt puuttuisi näihin törkeisiin, julkisuudessakin keskustelussa olleisiin asioihin. Edustaja Kymäläinen muun muassa viittasi tähän tapaukseen, jossa kymmenvuotiaaseen on kohdistunut kamalia tekoja ja ne rangaistukset eivät millään täytä yleistä oikeustajua. Itselleni ainakin tuli yllätyksenä, että tämä hallituksen esitys ei puutu millään tavalla kiristävästi esimerkiksi näihin hyvin nuoriin, kymmenvuotiaisiin, lapsiin kohdistuneisiin seksuaalirikoksiin, eli tämä esitys ei kohdistu näihin, ja tämä on sen iso puute. Tämä kyllä kiristää rangaistuksia sitten varttuneempien nuorten kohdalla, mutta ei puutu näihin lapsiin kohdistuneisiin, ja se on äärettömän iso puute tässä esityksessä. Sen takia me lakivaliokunnassa kokonaisuutena vaadimme — varsinkin oppositiossa aivan kalkkiviivoille pidettiin tästä kiinni — perustuslakivaliokunnasta lausuntoa liittyen tähän kansalaisaloitteeseen, koska me olisimme halunneet sen tänne saliin, me olisimme halunneet sen käsittelyyn tänne. Mutta edellispäivänä me jouduimme vetämään sen esityksen pois, että me saimme tämän esityksen tuotua tänne saliin, koska tämä on kuitenkin parempi kuin ei mitään. Mutta tähän jäi erittäin paljon epäkohtia, ja siinä mielessä itse olen henkilökohtaisesti pettynyt tähän, että erityisesti näihin erittäin nuoriin lapsiin kohdistuneisiin rikoksiin tällä esityksellä ei tehty kiristyskiä, vaikka täysi poliittinen ja myös maalaisjärki sanoo, että ne olisi ollut pakko tehdä. Joten jäin kuitenkin kummaksumaan, minkä takia hallitus ei suostunut tuomaan sitä esitystä, vaikka sitä itsekin tivasin moneen, moneen otteeseen.

Mutta nyt kuitenkin on tyydyttävä siihen, että meillä on vahvat ponnet jatkoselvittelyyn ja tämä asia ei kuitenkaan jää tähän, ja varmasti yhteistä tahtotilaa tämän asian korjaamiselle on. Ja kuten sanoin, tähän vaaditaan selvästi vahvempia rangaistuksia mutta myös muita toimenpiteitä, näitä ennaltaehkäiseviä keinoja, joita on hyvä pitää jatkossa esillä. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2018 vp

16.15 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa puhemies! On hyvä, että olemme saaneet tämän hallituksen esityksen käsittelyyn ja nyt ratkaisuvaiheeseen tänne eduskunnan istuntosaliin. Tällä esityksellä lapsiin kohdistuvien törkeiden seksuaalirikosten rangaistusten ylärajoja korotetaan. Se on vahva signaali, että näistä iljettävistä teoista on tuomittava ankarampia tuomioita. Yksikin teko voi haavoittaa lapsen koko loppuelämäksi.

Eduskuntaan annettiin kansalaisaloite koskien lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistusten kiristämistä jo vuonna 2015. Silloin hallitus ryhtyi erinäisiin selvityksiin ja jäimme odottamaan hallituksen esitystä, joka olisi ollut vastaus kansalaisten odotuksiin ja oikeustajuun. Kun lopulta ministeri Häkkänen toi esityksensä lokakuussa ja lakivaliokunta alkoi sitä käsittelemään, niin täytyy sanoa, että olin itsekkin pettynyt siitä, että esitys ei riittävän vahvasti puuttunut annettaviin rangaistuksiin. Ylärajan nosto toki vaikuttaa jossakin määrin mutta ei riittävästi. Keskeistä olisi juurikin korottaa myös rangaistusten alarajoja, koska nyt tällä hetkellä liian paljon annetaan ehdollisia tuomioita lapsiin kohdistuvista törkeistä seksuaalirikoksista. Se jos mikä sotii oikeustajua vastaan.

Tämä hallituksen esitys joka tapauksessa hyväksyttiin yksimielisesti, koska se on askel oikeaan suuntaan, ja on tärkeätä, että tuleva eduskunta heti ensi töikseen ja tuleva hallitus heti ensi töikseen toteuttavat rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen. Koko sitä rikoslainsäädäntöä, joka koskettaa raiskaus- ja seksuaalirikoksia, täytyy tarkastella kattavasti kiristämällä tuomioita, sekä tuomioiden vähimmäisrangaistuksia että rangaistusten ylärajoja.

Lapsen iän merkitys on erityisen tärkeä kysymys siinä, että suojellaan pieniä lapsia. Tulee selvittää myös suostumuksen puute raiskausmerkistön kriteeristöön, sillä nyt tällä hetkellä tekoja tarkastellaan siitä näkökulmasta, onko käytetty väkivaltaa tai sen uhkaa. Monasti uhrit voivat olla kovin lamaantuneita, tai jos kyseessä on nuori lapsi, hän ei edes ymmärrä, mitä on tapahtumassa. Hänellä ei voi olla sitä käsitystä, mitä tulee tapahtumaan ja minkälaisesta teosta on kysymys. Siltikin nämä teot, joissa kajotaan ihmiseen vakavimmalla, raaimmalla mahdollisella tavalla, haavoittavat ihmisen loppuelämäksi.

16.18 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä esitys oli todella kova ponnistus lakivaliokunnassa, ja tämä ei ollut helppo asia kokonaisuutenakaan arvostella ja katsoa, vaikka päämäärä oli hyvin selkeä. Pöydällä oli kansalaisaloitteita, oli yksittäisien edustajien tekemiä lakialoitteita ja sitten hallituksen esitys, josta kävi ilmi heti, että se ei ollut riittävä. Se jo tullessaan viesti sitä, että tämä asia on nyt keskeneräinen, ja se myös jäi keskeneräiseksi. Onneksi valiokunta teki huolellista työtä ja kirjoitti niin raskaat ponnet tähän, se tulee seuraavalta eduskunnalta tätä edellyttämään ja vielä sillä tavalla, että on painotettu sen kiireellisyyttä.

Täällä on aivan oikein kysytty — edustaja Zyskowicz nosti kysymyksen esiin — mikä on oikea rangaistus lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, mikä on raiskauksen ja suostumuksen välinen tila, mikä on se ero näiden välillä, missä nämä rajapinnat kulkevat. Sitten on tämä kansalaisten oikeustaju ja lain soveltamiskäytäntö oikeuden antamisissa tuomioissa. Ne ovat kovasti etääntyneet toisistaan. Kansalaisten oikeustaju on selkeästi ankarampi kuin näistä rikoksista annetut tuomiot. Ollaan tilassa, jossa myös eduskunnan enemmistö on sitä mieltä, että nämä rangaistukset ovat liian alhaisia. Liikaa annetaan näitä ehdollisia tuomioita.

Tämä valiokunnan mietintö on varsin hyvää tekstiä, hyvää luettavaa. Siinä käydään tätä koko kokonaisuutta huolellisesti läpi. Siinä myös kiinnitetään huomiota tarpeeseen rikos-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2018 vp

lain 20 luvun kokonaisuudistukselle, jossa nämä kaikki näkökulmat voitaisiin ottaa huomioon.

Varmaa on se, että lapselle, joka joutuu kohteeksi, se on ainutkertainen ja elämää, jopa koko loppuelämää, tuhoava tapahtuma. Ja tätä ei lainsäätäjän pitäisi unohtaa, että kysymys ei ole yksittäisestä pahasta teosta vaan koko loppuelämään vaikuttavasta teosta. Se on myös erään ihmisen merkittävimmän yksityisyyden piiriin kuuluvan asian — seksuaalinen koskemattomuus, puhtaus ja se oman ruumiin ainutlaatuisuus — säilymiseen ja tavaltaan siihen vapaaehtoisuuteen liittyvä oikeus, että voin itse päättää, milloin haluan nämä asiat toiselle henkilölle antaa. Sillä on suuri syvällinen merkitys.

Tämä viesti on myös yhteiskunnallisesti tärkeä. Vaikka me lainsäätäjät ymmärrämme, että kovemmat tuomiot [Puhemies koputtaa] eivät välttämättä johda siihen tilanteeseen, että tapahtuisi tälle raiskaajalle elämänmuutos, niin kuitenkin yhteiskunnan pitää lähettää [Puhemies koputtaa] se viesti, että raiskaus ja lapsen hyväksikäyttö ovat vakavia rikoksia.

16.21 Ben Zyskowitz kok: Arvoisa rouva puhemies! Tässä on käytetty hyviä puheenvuoroja. Itse haluan vielä tälle kuulijakunnalle yrittää selventää, miten perustuslain tulkinta on aina tulkintaa. Mikäköhän on se säännös perustuslaissa, joka sanoo, että perustuslakivaliokunnan pitää perustuslakikysymyksenä miettiä, onko rangaistus oikeasuhteinen ja onko se oikeudenmukainen, ja että perustuslakivaliokunta sitten estää, jos niin katsoo, epäoikeasuhteisten rangaistusten säätämisen? No se pykälä on 8 §, jossa julklauseutaan yleinen legaliteettiperiaate, ja 8 § kuuluu näin: ”Ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty.” Siinä se on, meidän oikeusjärjestelmään kuuluva legaliteettiperiaate.

Tästä pykälästä — kuuntelite kai tarkkaan? — on sitten oikeusopissa osa oikeustieteilijöistä ollut kehittämässä sellaista doktriinia, että rangaistusten kiristäminen ja vapaustuomion tai sakkotuomion tuomitseminen entistä ankarampana on jotenkin perustuslakikysymys. Aivan kuin näillä raiskaajilla ja muilla roistoilla olisi olemassa joku perusoikeus, että heitä ei saa tuomita esimerkiksi törkeästä raiskauksesta kuin korkeintaan johonkin tiettyyn rangaistukseen. No tämähän on aivan naurettavaa. Ja tämä doktriini on aika uusi, se on kehitetty viimeisten vuosien aikana, ja toivon, että ensi vaalikauden perustuslakivaliokunta tämän kelvottoman doktriinin todellakin hylkää. Sehän on aivan eri asia tällainen ääriesimerkki, että jollekin ehdotettaisiin näpistyksestä vaikka elinkautista, ja silloin varmasti tämänkaltaiset kysymykset voivat tulla pohdittaviksi. Mutta mikä tekee perustuslakikysymyksen tällaisissa normaalioloissa normaalirangaistusten kirittämisestä, jota täällä kaikki tuntuvat kannattavan? Ei mikään, mutta nämä asiantuntijat ovat nyt kehittäneet tällaisen doktriinin, että kyllä se asia kuuluu perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi, onko rangaistus oikeasuhteinen ja oikeudenmukainen suhteessa tekoon ja suhteessa muihin rangaistuksiin. Mutta tämähän on juuri sitä, mitä lakivaliokunnan pitää miettiä ja mistä eduskunnan tulee päättää, eikä niin, että perustuslakivaliokunnassa kaksi kolme asiantuntijaa päättää eduskunnan puolesta.

Mitä sitten edustaja Nurmisen puheenvuoroon tulee, niin varmasti tulee paljon puutteellista lainsäädäntöä, jossa tällainen poliittinen ”puute” on mukana, niin kuin tässä ymmärsin, että ei oltu kiristämässä alarajoja. Mutta se on aivan muuta kuin se yleinen väärinkäsitys, että kaikki nämä perustuslakiin törmäämiset johtuisivat siitä, että meidän virka-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2018 vp

kunta on niin kelvotonta, että he esittävät jatkuvasti perustuslain vastaisia lakeja tänne eduskuntaan.

16.24 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslain seksuaalirikoksia koskevaa lukua. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön enimmäisrangaistus korotettaisiin neljästä vuodesta kuuteen vuoteen vankeutta, ja lisäksi rikoslakiin lisättäisiin törkeää lapsenraiskausta koskeva uusi rangaistussäännös. Eli kyllä tässä esityksessä on myös merkittäviä parannuksia ja uutena tämä törkeä lapsenraiskaus. Mutta ongelma tässä esityksessä on se, että koska tämä on tällainen pieni osittaisuudistus, joka on osin heikosti valmisteltu, niin asiantuntijoiden mukaan tämäkään ei ole merkittävä parannus nykytilaan. Ja täytyy sanoa, että lakivaliokunta on kyllä tehnyt tässä huolellista, hyvää työtä. Tähän mietintöön on kirjattu kaikki ne tärkeimmät ja merkittävimmät korjaustarpeet.

Nyt keskiviikkona myös Amnesty julkaisi tärkeän raporttinsa Oikeuksien arpapeli, joka nostaa esiin erityisesti uhrin heikon aseman, raiskatun uhrin tilanteen. Ja haluan itsekin korostaa sitä, että uhrille tarjottavaa apua ja ymmärrystä tulee lisätä ja vahvistaa ja näitä rikosoikeusprosesseja nopeuttaa, jotta uhri ei joudu kerrasta toiseen elämään niitä samoja kauhistuttavia tilanteita yhä uudelleen ja uudelleen.

Itse uskon niin, että jos tämän esityksen käsittely ei olisi jäänyt näin viime tippaan ja jos ministeri Häkkinen olisi pystynyt tuomaan esityksensä aikaisemmin eduskunnalle ja mikäli perustuslakivaliokunta olisi ehtinyt käsittelemään tuon kansalaisaloitteen, niin kuin lakivaliokunta joutui esittämään, niin myös näitä rikosten rangaistusten alarajoja olisi voitu nostaa. Oma oikeustajuni sanoo sen, että näitä rangaistuksia pitää voida ja voi vielä kiristää uudelleen, ja uskon, että käsittely perustuslakivaliokunnassa olisi siksi ollut tämän asian osalta hyvinkin nopea ja selkeä.

Mutta jatkotyö, jatkoparannukset — suostumuksen puutteen arvioiminen, koko raiskauslainsäädännön uudistaminen, raiskauksen tunnusmerkistön kriteeristön uudistaminen ja tuomioiden entisestään kiristäminen — jäävät uudelle eduskunnalle, ja se työ jatkuu vielä.

16.27 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Valiokunta katsoi, että rikoslain 20 luvun säännökset koskien lapsiin kohdistuvia hyväksikäyttöjä ja raiskausrikoksia tulee uudistaa siten, että kiristetään rangaistuksia, erityisesti vähimmäisrangaistuksia, sekä arvioidaan sääntelytekniikka ja rikosnimikkeet. Tämä on merkittävä viesti ja hyvin päättäväinen sellainen. Tämä ei ole ”jos” tai ”ehkä” tai ”kun” tai ”kun sattuu sellainen tilanne”, vaan edellytetään, että tähän asiaan nyt kerta kaikkiaan puututaan.

Valiokunnassa kävimme laajan keskustelun siitä, mitä tarkoitetaan ikärajoilla ”10-vuotiaaseen” tai ”alle 13-vuotiaaseen” tai ”15-vuotiaaseen”, miten tällainen seksuaalinen hyväksikäyttö vaikuttaa eri iässä lapsen kehitykseen, siihen turvaan, jota hän normaalisti kokee vanhemman läsnä ollessa, ja siihen, kuinka tämä turvan tunne sitten tässä tilanteessa murretaan.

Tämän keskustelun seurauksena tähän mietintöön kirjattiin myös se, että tulee lisätä kouluissa ja jo aivan varhaiskasvatuksessa valistusta siitä, mikä on lapsen itsemääräämisoikeus, mikä on tunne-, elämän- ja ilmaisutaito, kiinnittää huomiota siihen, mitä tarkoittaa se, kun aikuinen tulee ja menee lapsen kehossa sellaisille alueille, joihin ei tule mennä. Tästä käytiin laaja keskustelu. Se haluttiin kirjata selkeästi näkyviin. Kouluihin tulee lisätä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2018 vp

resursseja juuri siitä syystä, että kun lapsi joutuu tällaisen kohtelun kohteeksi, hän ei yleensä ymmärrä, mitä siinä tapahtuu, mutta jos hänelle kerrotaisiin jo hyvin varhaisessa vaiheessa, mikä on sopivaa ja mikä ei, niin hän olisi rohkeampi kertomaan, että nyt hänelle on tehty jotakin sellaista, mikä ei ole sopivaa. Lähiystävän, lähisukulaisen, vanhempien, veljien, sisarien kohdalla ei ole helppoa lapsena lähestyä jotain virallista henkilöä tai ulkopuolista henkilöä ja tuoda ilmi se, että minulle on käynyt niin kuin on käynyt. Minusta oli upeaa, että valiokunta kävi niin hyvän keskustelun tästä ja tehtiin selkeä kirjaus koulutuksesta, valistuksesta ja myös opettajakunnan kouluttamisesta tällä alueella tunnistamaan, milloin lapsella on ollut vaikeuksia.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 212/2018 vp sisältyvien 1.-8. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen kansalaisaloitteen KAA 3/2015 vp hylkäämisestä ja lakialoitteisiin LA 14, 21, 45/2015 vp, 19, 96/2017 vp, 10, 18/2018 vp sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.